

ĮVADAS

Šis leidinys yra antrasis „Lietuvos dailininkų žodyno“ tomas. Jame pristatomos XIX a. Lietuvos žemėse dirbusių arba iš čia kilusių dailininkų biografijos. Lietuvos XIX a. dailė nuodugniau tyrinėta gan fragmentiškai. XIX a. pirmosios pusės dailę tyrinėjo, monografijų bei straipsnių publikavo Paulius Galaunė, Vladas Drėma, Tadas Adomonis, Vladas Gasiūnas, Rūta Janonienė. XX a. pradžios Vilniaus dailė taip pat daugiau ištirta, tačiau XIX a. antrosios pusės dailė tyrinėta kur kas mažiau.

Žodyno atsiradimo priešistorė ir tokio veikalo būtinybė nuodugniai aptarta pirmojo žodyno tomo (*Lietuvos dailininkų žodynas, I t.: XVI–XVIII a.*, sudarytoja ir įvado autorė A. Paliušytė, Vilnius, 2005) pratarmėje. Tame pačiame straipsnyje išsamiai nušviesta ir su žodyno tematika susijusi istoriografija lietuvių kalba.

Rengiant žodyno antrąjį tomą ir sudarant jo vardyną remtasi ankstesnių tyrinėtojų surinktais duomenimis: dailininko Alfredo Römerio (1832–1897) sudaryta rankraštine dailininkų karto- teka, kultūros istoriko Mykolo Brenšteino (1874–1961) sudarytais Lietuvos tapytojų, grafikų ir skulptorių sąrašais, rankraštiniu Vlado Drėmos (1910–1995) palikimu (jo sudarytais dailininkų sąrašais ir archyvinėmis nuorodomis), XIX a. Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos periodika, ne itin gausia XIX a. dalei skirta senąja ir šiuolaikine literatūra. Ypač remtasi Lenkijos dailininkų žodyno daugiatomiu (*Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.). Malarze, rzeźbiarze, graficy*, pod red. J. Maurin-Białostockiej i in., t. 1–8, Wrocław, Warszawa, 1971–2009) ir Edwardo Rastawieckio tapytojų ir raižytojų žodynais (E. Rastawiecki, *Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, t. 1–3, Warszawa, 1850–1857; E. Rastawiecki, *Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, Poznań, 1886). Svarbus šaltinis Sankt Peterburge studijavusių dailininkų biografijoms – Sergejaus Kondakovo ir Fiodoro Bulgakovo sudaryti Peterburgo dailės akademijos auklėtinių žinynai (Ф. И. Булгаков, *Наши художники (живописцы, скульпторы, мозаичисты, граверы и медальеры) на академических выставках последнего 25-летия*, т. 1–2, С.-Петербург, 1890; С. Кондаков, *Список*

русских художников к юбилейному справочнику Императорской Академии Художеств, ч. 2, С.-Петербург, 1914) ir kita enciklopedinė medžiaga. Nemenka paspirtimi išaiškinant dailininkų kūrinius ir parodinę veiklą tapo XIX a. pabaigos–XX a. pradžios dailės parodų ir muziejų rinkinių katalogai, parodų pristatymai ir recenzijos, skelbimai laikraščiuose.

Žodyne daug naujos, iki šiol neskelbtos medžiagos. Tai atrasti, lig šiol nežinoti dailininkų vardai, jų gyvenimo ir kūrybos faktai, aptikti tiriant Vilniaus universiteto, Vilniaus piešimo mokyklos, dailės draugijų dokumentaciją, tyrinėjant studentų ir mokinių sąrašus, muziejinių ir kitų dailės rinkinių aprašus ir sąrašus. Rengiant žodyną panaudoti duomenys, aptikti Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos valstybiniuose archyvuose, muziejų ir bibliotekų rankraštynuose. Mažiau žinomų dailininkų biografijas atskleisti ir žinomų dailininkų biografijas papildyti padėjo Rusijos valstybinio istorijos archyvo Peterburgo dailės akademijos fonde ir Valstybinės Tretjakovo galerijos archyve rasta medžiaga; duomenų apie 1831 m. sukilime dalyvavusius ir į Prancūziją emigravusius dailininkus aptikta Lenkų bibliotekos Paryžiuje archyve ir Dailės skyriuje. Žodyne pateikiamus duomenis leido papildyti iki šiol nepakankamai ištirtų šaltinių – archyvuose ir bibliotekų rankraščių skyriuose saugomų XIX a. ir XX a. pradžios memuarų, dailininkų ir kitų kultūros veikėjų korespondencijos (epistoliarinio palikimo) – tyrimai.

Rašant žodyną naudotasi kūrinių rinkiniais, saugomais Lietuvos dailės muziejuje, Lietuvos nacionaliniame muziejuje, Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, Šiaulių „Aušros“ muziejuje, Žemaičių muziejuje „Alka“, Rokiškio krašto muziejuje, ir užsienio dailės kolekcijomis (institucijų sąrašas pateikiamas žodyno pradžioje, skyrelyje *Institucijų santrumpos*). Kai kuriuos dailininkų kūrybos faktus pavyko nustatyti susipažinus su Lietuvos ir kaimyninių šalių bažnyčiose esančiais dailės kūrinių ir informacija, aptikta lankantis dailininkų memorialinėse ir palaidojimų vietose. Remtasi ir privačių asmenų – dailininkų palikuonių bei kolekcininkų – turima ar turėta medžiaga.

DUOMENŲ ATRANKA

Chronologinės ribos. „Lietuvos dailininkų žodyno“ II tomas apima chronologinį 1795–1918 metų laikotarpį. Tai istorijos tarpsnis, kuomet po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos

padalijimo 1795 m. Lietuva ir kitos buvusios rytinės LDK teritorijos buvo prijungtos prie Rusijos imperijos ir išbuvo jos sudėtyje iki pat 1915 m. rudens, kai vykstant karo veiksams kaizerinės armijos išstumta carinė valdininkija paliko Lietuvą, o valdžios funkcijas joje perėmė vokiečiai, išbuve iki 1918 m. pradžios. Kita vertus, nurodytos datos – sąlyginės. Kai kurie dailininkai, gyvenę ir dirbę XVIII a. pabaigoje arba XX a. pradžioje, pristatomi ankstesniame arba bus pristatyti vėlesniame žodyno tome, jeigu svarbiausias jų kūrybos tarpsnis nesutampa su šiuo leidinyje nubrėžtomis chronologinėmis ribomis, – tokiu atveju šiame tome pateikiama tik menininko pavardė su nuoroda į reikiamą tomą, pavyzdžiui, **OTOSELSKIS Konstantinas, OTTOSIELSKI Konstanty** ↑*Lietuvos dailininkų žodynas, I t.: XVI–XVIII a.*

Geografinės ribos. Sudarant šio tomo dailininkų vardyną, apsiribota šiuolaikinės etninės Lietuvos teritorija ir gretimomis istorinėmis žemėmis, apimančiomis dalį Gardino, Suvalkų bei Kuršo gubernijų. 1842 12 18 imperatoriaus įsaku „Dėl Šiaurės Vakarų gubernijų pertvarkymo“ įvykdyta administracinės struktūros reforma pakeitė gubernijų ir apskričių ribas: iš Vilniaus gubernijai priklausiusių apskričių ir dalies Kauno apskrities suformuota Kauno gubernija, o prie likusios Vilniaus gubernijos dalies prijungtos Lydos (anksčiau priklausė Gardino gubernijai) ir Dysnos bei Vileikos (anksčiau priklausė Minsko gubernijai) apskritys. Nedidelė dabartinės Lietuvos teritorijos dalis su Druskininkais ir apylinkėmis liko Gardino gubernijos Gardino apskrityje. Po šios reformos kai kurios etninės lietuvių žemės pateko į Suvalkų guberniją (Augustavo, Marijampolės, Naumiesčio, Seinų, Suvalkų ir Vilkaviškio apskritys) ir Kuršo guberniją, kuriai priklausė Palangos valsčius.

Dailininkų atranka. Iki pat XVIII a. pabaigos Lietuvoje nebuvo nė vienos dailės mokyklos, dailė tarpo daugiau didikų dvaruose, bažnyčiose, vienuolynuose. XIX a. ji tapo labiau visuomenišku reiškiniu – kūrėsi naujos dailės mokyklos, pradėtos rengti dailės parodos. Lietuvos dailės istorijoje svarbų vaidmenį suvaidino Vilniaus universitete (1796–1803 m. – Vyriausioji Lietuvos mokykla) įsteigtos Tapybos ir piešimo (1797), Grafikos (1803) ir Skulptūros (1805) katedros, taip pat prie šios aukštosios mokyklos įkurtos litografijos dirbtuvės. Vilniaus universiteto dailės katedrų profesorių ir auklėtinių veikla suformavo reikšmingą Lietuvos dailės istorijoje įsitvirtinusių Vilniaus meno mokyklos pavadinimą. Ne visi studijavę dailę Vilniaus universitete tapo dailininkais, kai kurie jų mokėsi vos metus ar porą, tačiau siekiant atskleisti mokyklos aktyvumą

į žodyną įtraukti visi žinomi duomenys apie juos. Į žodyną pateko ir antros Vilniuje veikusios dailės ugdymo įstaigos – Vilniaus piešimo mokyklos (1866–1915) dėstytojų ir mokinių pavardės. Įtraukta ir kitų nedaug dailės gyvenime pasireiškusių menininkų – šiek tiek pasimokiusių ar dailininkų mėgėjų, kurių kūriniai saugomi muziejuose ar archyvuose.

Žodyne pristatomi Lietuvoje gimę arba iš kitų kraštų atvykę ir kurį laiką čia gyvenę, mokęsi ar dirbę asmenys: tapytojai (molbertinės ir sienų tapybos meistrai, miniatiūrų tapytojai ir knygų iliustratoriai, teatro dailininkai), skulptoriai (figūrų ir dekoratyvinės plastikos kūrėjai, medalininkai, gliptikos meistrai), grafikai (piešėjai, raizytojai, litografai). Į žodyną įtraukti ir žinomesni dailės pedagogai, tačiau atsisakyta amatininkų ir vadinamųjų liaudies meistrų: dėl jų kūrybinės veiklos specifikos jų biografijos bus sutelktos kituose informaciniuose leidiniuose.

ASMENVARDŽIŲ IR VIETOVARDŽIŲ RAŠYBA

Asmenvardžių užrašymo formos. Dailininkų asmenvardžiai žodyne pateikiami kiekvienos biogramos pradžioje pajuodintu šriftu. Antraštinis žodis – dailininko pavardė (ar slapyvardis) – užrašytas didžiosiomis raidėmis, pavyzdžiui, **DANAUSKAS** (arba **BIKS**). Dailininko vardas nurodomas šalia mažosiomis raidėmis, pavyzdžiui, **Jonas**.

Asmenvardžių formų eiliškumas antraštėje. Vietinės kilmės (istorinėse Abiejų Tautų Respublikos žemėse gyvenusių) dailininkų biogramos pradedamos adaptuota pavardės forma (perrašyta lietuviškais rašmenimis), po kablelio pateikiama autentiška šaltiniuose vartota forma ir skliausteliuose įvairūs jos variantai, įrašyti šaltiniuose ir istoriografijoje, pavyzdžiui, **DANAUSKAS Jonas** (**DANOVSKIS**, **DANAVSKIS**), **DANOWSKI Jan** (**DANOVSKI**, **Joannes**).

Nevietinės, t. y. nebaltiškos, neslaviškos ir nežydiškos, kilmės dailininkų asmenvardžiai antraštėse pateikiami originalia šaltiniuose ar literatūroje sutinkama forma; jei yra nusistovėjęs lietuviškai adaptuotas pavardės atitikmuo, jis užrašomas po kablelio kaip lygiavertis, pavyzdžiui, **BORETTI Giovanni** (**BARETA**, **BARETTI**, **BERETTO**, **Jan**), **BORETIS Jonas**. Išimtis taikoma giliai lietuviškoje istoriografijoje įsišaknijusiems iš užsienio kilusių dailininkų asmenvardžiams,

jie užrašomi pirmieji ir tik po to pateikiama jų originali forma, pavyzdžiui, **ANDRIOLIS** Mykolas Elvyras, **ANDRIOLLI** Michał Elwiro.

Kirilikos rašmenimis užrašytiems rusų ar žydų kilmės dailininkų asmenvardžiams ši išimtis netaikoma, – pirmiausia pateikiamas lietuviškai transkribuotas asmenvardis, pridodant lietuvišką galūnę, o tik paskui originalus, pavyzdžiui, **SADOVNIKOVAS** Vasilijus, **САДОВНИКОВ** Василий ar **GOLDMANAS** Ilja, **ГОЛЬДМАН** Илья.

Moterų asmenvardžiai antraštėse užrašyti laikantis tokios tvarkos: jei dailininkė ištekėjusi ir priėmė vyro pavardę, pirmiausiai nurodoma ji, o mergautinė pavardė pateikiama antraštės pabaigoje, pavyzdžiui, **PODBERESKIENĖ** Ona, **PODBERESKA** Anna, merg. **RÖMERYTĖ**, **RÖMERÓWNA**. Ištekėjusių dailininkų mergautinės pavardės turi nuorodas į pagrindinę antraštę, pavyzdžiui, **RÖMERYTĖ Ona ↑PODBERESKIENĖ Ona**. Tais atvejais, kai dailininkė vyro pavardę nebuvo žinoma, antraštėje mergautinė pavardė visomis formomis užrašoma pirma, o priisiimta vyro pavardė pateikiama skliausteliuose kaip ir kiti pavardės variantai, pavyzdžiui, **RÖMERYTĖ Marija** (CHRAPOVICKIENĖ), **RÖMERÓWNA Maria** (CHRAPOWICKA).

Kai dailininkės pavardė dviguba, ji užrašoma minėta bendra tvarka, pavyzdžiui, **ANDŽEJKOVIČIŪTĖ-BUTAUTAITĖ** Marija Magdalena, **ANDRZEJKOWICZ-BUTTOWT** Maria Magdalena.

Asmenvardžių adaptavimas. Adaptuojant slaviškus ar suslavintus asmenvardžius, stengiasi išlaikyti kiek galima artimesnes šaltiniuose ar publikacijose aptinkamų pavardžių šaknis, pavyzdžiui, **Henrikas KOZLOVSKIS** (Henryk KOZŁOWSKI) ar **Pranciškus ABRAMOVIČIUS** (Franciszek ABRAMOWICZ). Išimtis taikoma pavardėms, turinčioms ilgametę vartojimo tradiciją Lietuvos istoriografijoje, pavyzdžiui, skulptorius **Juozapas KAZLAUSKAS**, kurio pavardės autentiška priesaga *-ovskis* adaptuojant tradiciškai pakeista į *-auskas*, ar tapytojas **Kazimieras ALCHIMAVIČIUS**, kurio pavardės autentiška priesaga *-ovičius* pakeista į *-avičius*.

Didikų pavardės tradiciškai rašomos lietuviška forma, pavyzdžiui, **Radvilas, Tiškevičius, Oginskis**.

Adaptuojant šaltiniuose aptiktas suslavintas lietuviškas pavardes, stengiasi rekonstruoti jų priminę, autentišką

formą, pavyzdžiui, **Ipolitas GIEDRAITIS** (Hipolit GIEDROYĆ) ar **Boleslovas SKIRGAILA** (Болезлав СКИРГИЕЛО).

Adaptuotoms vietinės kilmės dailininkių pavardėms pritaikomos atitinkamos lietuviškos galūnės, pavyzdžiui, **GZOVSKIENĖ Ona, GZOWSKA Anna**, merg. LOPATAITĖ, ŁOPATÓWNA. Tuo atveju, kai dėl lenkų kalbos ypatumų lietuviškos galūnės tiksliai nustatyti neįmanoma, ji paliekama tokia, kokia buvo aptikta originaliame pavardės užrašyme, pavyzdžiui, **Euzebija ROŠKOVSKA** (Euzebja ROSZKOWSKA).

Atsižvelgiant į daugiakalbį šaltinių ir literatūros pobūdį, istoriniai vardai, kaip ir pirmajame žodyno tome, užrašomi pagal lietuvišką krikščioniškų vardų tradiciją. Išimtis padaryta specifinės šaknis turintiems stačiatikių vardams, kurie transkribuoti atsižvelgiant į jų tarimą. Žydų vardai transkribuojami pagal tarimą.

Vadovaujantis Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) nutarimo nr. 60 aštuntuoju punktu, rišliame tekste prie originalių nelietuviškos kilmės asmenvardžių pridedamos lietuviškos galūnės.

Slaviški biogramose minimų istorinių veikėjų, knygų autorių ir kitų asmenų vardai ir pavardės adaptuojami, o jų originalios pavardės, išskyrus rusiškas, pateikiamos knygos gale esančioje asmenvardžių rodyklėje. Valdovų, popiežių, Biblijos personažų ir šventųjų vardai rašomi tradiciškai – adaptuotai, transkribuotai.

Autentiškų asmenvardžių ortografijos ypatumai. Atsižvelgiant į Lenkijos istorijos šaltinių skelbimo instrukciją (*Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku*, red. K. Lepszy, Wr., 1935), autentiškų lenkiškų asmenvardžių rašyba žodyne modernizuota: raidė *x* pakeista į *ks*, raidė *y* atskirais atvejais į *j*, asmenvardžiuose sudėti diakritiniai ženklai (raidės *ć, ń, ó, ś, ź, ż*). Šaltiniuose pavartotos autentiškų pavardžių ir vardų santrumpos išplėstos.

Vietovardžių rašymas. Vietovardžiai žodyne rašomi vadovaujantis leidiniais „Lietuviški tradiciniai vietovardžiai“ (Vilnius, 2002) ir „Pasaulio vietovardžiai. Europa“ (Vilnius, 2006). Kai vietovių pavadinimai skiriasi nuo dabartinių, biogramose vartojamos istorinės formos, pavyzdžiui, dabartinis Latvijos miestelis Rėzeknė įvardijamas taip, kaip buvo vadinamas XIX a., o dabartiniai istorinių vietovių pavadinimai pateikiami skliausteliuose po pagrindinės formos. Šalia smulkesnių į Rusijos imperijos teritoriją patekusių žemių pavadinimų po kablelio ar skliaus-

teliuose (atsižvelgiant į tekstą) nurodomas pavietas, arba 1795 m. įsigaliojęs naujas administracinis vienetas – apskritis, o kai kuriais atvejais dėl aiškumo – vaivadija (iki 1795 m.) arba gubernija.

Visi tekste minimi vietovardžiai pateikiami vietovardžių rodyklėje knygos gale. Knygos priešlapiuose pateikti XIX a. Lietuvos gubernijų žemėlapiai, kuriuose parodytas istorinis regiono suskirstymas prieš ir po 1843 metų.

BIOGRAMŲ SANDARA

Dailininkų biogramų tekstai žodyne pateikiami trimis pastraipomis: pirmojoje nurodomi biografiniai duomenys, antrojoje pristatoma dailininko kūryba, trečiojoje nurodoma jo parodinė veikla ir kūrinų buvimo vietos. Tuo atveju, jei duomenų apie dailininką yra nedaug, jie visi surašomi vienoje pastraipoje. Trumpesnėse biogramose ir kai dailininkų gyvenimo ir kūrybos faktai yra neatsiejami jie pateikiami viena pastraipa chronologiškai.

Biografiniai duomenys. Dailininkų biografiniai duomenys pateikiami tokia tvarka: po dailininko asmenvardžių nurodomi jo gimimo ir mirties metai bei vietos. Jei kurie nors iš jų nėra žinomi, jie praleidžiami. Gimimo ir mirties datos pateikiamos tokios, kokios jos buvo nurodytos autentiškuose dokumentuose ar kituose šaltiniuose, t. y. pagal tuo metu gimimo ar mirties vietoje galiojusį kalendorių. Rusijos imperijoje iki 1918 m. vasario 1 d. galiojo Julijaus kalendorius, po šios datos – Grigaliaus. Siekiant išvengti netikslumų, ribinės datos nurodomos dvigubai – pagal Julijaus kalendorių ir skliausteliuose pagal Grigaliaus. Po mirties datos ir vietos nurodoma, jei tai yra žinoma, palaidojimo vieta. Po to įvardijamas užsiėmimas ar profesija, o šventikų ar vienuolių – jų statusas ar priklausomybė vienuolijai.

Toliau biogramose pateikiami duomenys apie dailininkų gyvenimą, giminystės, socialinius ryšius, mokymąsi, gyvenamąsias vietas, priklausomybę profesinėms ir visuomeninėms organizacijoms, nurodoma visuomeninė, politinė ar kitokia veikla, suteikti apdovanojimai, vardai, rangai ar laipsniai.

Atskirai reikėtų paaiškinti sudėtingą vardų, laipsnių ir rangų sistemą Rusijos imperijoje. Pavyzdžiui, Peterburgo dailės akademijoje studijavę jaunuoliai turėdavo dalyvauti kasmetinėse peržiūrose-konkursuose, kuriuose geriausieji buvo apdovanojami pirmo ir antro laipsnio sidabro ir aukso medaliais, dar vadintais didžiaisiais ir mažaisiais sidabro ir

aukso medaliais. Baigęs akademijos kursą mažojo aukso medalio laimėtojas įgydavo teisę trejus metus akademijos lėšomis tobulintis užsienyje, didžiojo aukso medalio – šešerius. Buvo ir specialių medalių, pavyzdžiui, „Už ekspresiją“.

Taip pat šioje akademijoje, kuruojamoje Rusijos imperatoriaus, absolventams buvo suteikiami trijų laipsnių dailininkų vardai: III laipsnio vardą gavęs dailininkas įgydavo patį žemiausią Rusijos imperijoje rangą, prilygstantį XIV klasei rangų lentelėje, gavęs II laipsnio vardą įgydavo XII klasės, o I laipsnio – X klasės rangą. Tačiau daugelis iš Lietuvos kilusių dailininkų Peterburgo dailės akademijoje studijavo laisvojo klausytojo teisėmis ir ją baigę gaudavo tik neklasinio dailininko diplomą, o mažiau gabesni ar neturėję lėšų studijuoti ilgiau – pažymėjimą, suteikiantį teisę dėstyti piešimą gimnazijose, gubernijų ar apskričių mokyklose. Sėkmingai įvykdžius specialią užduotį – „programą“, akademija išskirtiniams dailininkams suteikdavo akademiko vardą (XIX a. jis buvo žemesnis nei profesoriaus vardas). Pereinamoji grandis siekiant tapti akademiku buvo „paskirtojo į akademikus“ vardas. Norint jį įgyti taip pat reikėjo įvykdyti specialią programą. Gabesni ar valstybės tarnyboje dirbę dailininkai (dažniau pedagogai) kartais pelnydavo ir aukštesnių imperinių rangų: kolegijos registratoriaus (XIV klasės rangas), gubernijos sekretoriaus (XII klasės rangas), kolegijos sekretoriaus (X klasės rangas), titulinio patarėjo (IX klasės rangas), kolegijos asesoriaus (VIII klasės rangas), dvaro patarėjo (VII klasės rangas), kolegijos patarėjo (VI klasės rangas).

Kūrybos apžvalga. Po dailininko biografijos apžvelgiama jo kūryba, kuri, kaip ir biografija, priklauso nuo turimų žinių apie dailininką ir jo kūrinius. Todėl žodyne pateikiamų biografijų apimtys labai įvairuoja. Jei duomenų apie dailininką turima labai mažai, stengiamasi pateikti visus žinomus jo kūrybos faktus, išvardyti visus žinomus kūrinius ir, jei įmanoma, juos apibūdinti. Ir atvirkščiai, – jei duomenų apie dailininko kūrybą daug, stengiamasi juos sisteminti pagal kūrybos šakas, žanrus, laikotarpius ir stilistiką išvardijant tik pagrindinius kūrinius ar jų grupes. Pastaruoju atveju daugiau informacijos skaitytojas ras bibliografiniame sąrašė nurodytose publikacijose. Žodyne skaitytojas ras ir autorių aptiktų naujų žinių apie dailininkus. Tokia informacija pateikiama žodyne nurodant jos šaltinius.

Parodinė veikla ir kūrinių buvimo vietos. Trečiojoje biografijos pastraipoje nurodoma dailininko kūrybos sklaida: atsižvelgiant į kontekstą chronologiškai ar pagal vietą (pradedant nuo Lietuvos) surašoma dailininko parodinė veikla – dalyvavimas

grupinėse parodose, individualios parodos ar kūrybos retrospektyvos, surengtos po dailininko mirties, išvardijami parodų ar parodų-konkursų metu pelnyti apdovanojimai ar kiti įvertinimai. Po to nurodomi muziejai ir kitos vietos, kuriose yra (ar buvo) saugomi dailininko kūriniai: kūrinių buvimo vietos pateikiamos geografiniu požiūriu tokia tvarka: pirmiausiai nurodomi Lietuvos muziejai, bibliotekos ir archyvai, pradedant sostine ir didžiaisiais miestais, baigiant mažesniais. Toliau tokia pat tvarka išvardijamos saugojimo vietos kaimyniniuose kraštuose: Lenkijoje, Ukrainoje, Baltarusijoje, Rusijoje, toliau – kitose užsienio šalyse. Šios tvarkos nesilaikoma, jei didžioji dailininko kūrybos dalis sukoncentruota vienoje vietoje, tada ji nurodoma pirmiausia. Bažnyčios ar kitos sakralios vietos, kuriose yra (ar buvo) dailininko kūrinių, jei jos nenurodytos kūrybos apžvalgoje, surašomos sąrašo gale.

Archyviniai šaltiniai ir literatūra. Po biograma abėcėlės tvarka pateikiami archyviniai šaltiniai (žr. *Institucijų santrumpos*). Bibliografijos sąrašė pirmiausia pateikiami žodynai ir enciklopedijos, po to – monografiniai, t. y. tik tam dailininkui skirti, leidiniai, toliau – bendro pobūdžio publikacijos, kuriose minimas dailininkas.

Literatūra suskirstyta į grupes tokia tvarka: monografijos ir kitos knygos, parodų katalogai, straipsniai knygose ir periodikoje. Grupėse literatūros pozicijos pateikiamos chronologine tvarka. Vienodai datuotos pozicijos blokuose pateikiamos abėcėlės tvarka, o bibliografija slavų kalbomis tokiu atveju pateikiama po lotyniškais rašmenimis užrašytų pozicijų. Dažniau pasitaikančioms literatūros pozicijoms įvesti trumpiniai (žr. *Literatūros santrumpos*). Nurodomas tik pirmojo leidimo aprašas, skliausteliuose nurodomas lietuviškas leidinio vertimas. Šaltinių ir bibliografinių aprašų trumpiniai išskleisti bendrame sutrumpinimų sąrašė (žr. *Sutrumpinimai*). Šaltinių ir literatūros pozicijos tarpusavyje atskirtos taškais ir brūkšniais. Sąrašo gale pateikiamos nuorodos į internetinius puslapius, jei tokiais buvo naudotasi atkuriant dailininkų biogramas.

INSTITUCIJŲ PAVADINIMŲ UŽRAŠYMAS

Daugelis biogramose minimų Lietuvos institucijų pavadinimų užrašyti vartojant trumpinius, kurie pateikiami knygos gale (žr. *Institucijų santrumpos*). Garsesnių užsienio dailės mokyklų, muziejų, bibliotekų, draugijų ir kitų panašių organizacijų pavadinimai

pateikiami išversti į lietuvių kalbą remiantis Kultūros ir meno institute parengtu ir Vilniaus dailės akademijos leidyklos išleistu „Dailės žodynu“ (Vilnius, 1999). Kai kurie jų taip pat turi trumpinius. Mažiau žinomų užsienio institucijų pavadinimai neverčiami, pateikiami kursyvu originalo kalba, išskyrus slaviškų kraštų institucijas, kurių visi pavadinimai pateikiami išversti į lietuvių kalbą.

ŽODYNO II TOMO AUTORIAI

Antrąjį žodyno tomą, skirtingai nei pirmąjį, kuriame bendradarbiavo nemaža tyrinėtojų grupė, daugiausia rengė du specialistai: tomo sudarytoja dr. Jolanta Širkaitė (ji pateikė daugumą žodyne publikuojamų tekstų, prie kurių, vengiant pasikartojimo, autorės pavardė nenurodoma) ir dailėtyrininkas Vladas Gasiūnas (1933–2008). Grafikos srityje specializavęsis Lietuvos dailės muziejaus darbuotojas V. Gasiūnas parengė raižytojų ir litografų biogramas, savo surinktais duomenimis papildė kai kurių tapytojų biografijas. XX a. pradžios dailininkų biogramomis prisidėjo Lietuvos kultūros tyrimų instituto dailėtyrininkė dr. Laima Laučkaitė. Po keletą biografijų parašė šio instituto mokslininkė dr. Jolita Mulevičiūtė ir Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros instituto darbuotoja dr. Rūta Janonienė. Baltarusišką bibliografiją sutikrinti ir papildyti padėjo Baltarusijos nacionalinio dailės muziejaus darbuotojas Uladzimiras Valodzinas. Jis mielai pasidalijo ir savo sukaupta archyvine medžiaga. Už keletą archyvinių nuorodų, papildžiusių kai kurių dailininkų biografijas, žodyno sudarytoja dėkoja fotografijos istorikui Dainiui Junevičiui, už istorinių terminų patikslinimus, pastabas ir kai kurių biografijų nuorodas – habil. dr. Tamarai Bairašauskaitei.

Be jau minėtų autorių, žodyną pildė ir redagavo redkolegijos narės Lietuvos kultūros tyrimų instituto darbuotojos dr. Giedrė Jankevičiūtė, dr. Lijana Natalevičienė, dr. Aistė Paliušytė ir dr. Lina Balaišytė.